

WAARNEMINGEN OMTRENT HET LEVEN DER KIEVITEN.

Over de Kievit is in dit tijdschrift al meer dan eens, ook door mij, geschreven. Zeker is dit wel een gevolg van de bijzondere attractie van dezen vogel voor de waarnemers in de *Levende Natuur*. Ik heb hier nu niet het oop gop hen, die belust op de lekkere eitjes, uit financieel voordeel het doen en laten van onzen levendigen lucht buitelaar gadeslaan. Dat zijn geen serieuze natuuronderzoekers, hun waarnemingen en hun wetenschap gaan niet verder dan hun portemonnaiebelangen meebrengen. Ik geloof zelfs, dat zij averechts gewerkt hebben en meer dwalingen hebben verkondigd, dan feiten vastgesteld. Hoe het anders te rijmen, dat er zooveel van de kieviten wordt verteld, dat niet waar is en door anderen op gezag van erkende eierenzoekers wordt verteld?

Om een en ander te controleeren heb ik in de laatste jaren de vogels nauwlettend gadeslagen gedurende den geheelen tijd van hun verblijf en dus ook in den broedtijd. Dit laatste doen de beroeps-eierenzoekers niet; als ze bebroede eieren vinden, laten ze die al of niet liggen. In het eerste geval kijken ze er niet meer naar om. In het laatste hopen ze, dat de kievit nog eens zal leggen.

In het volgende hoop ik deze vragen nader onder de oogen te zien:

Wanneer komen en gaan de kieviten? Hoe lang arbeiden ze aan het nest? Waar liggen die nesten? Leggen de vogels ook wel in een oud nest? Leggen ze maar eens oftweemaal? Hoe staat het met de mimieci der eieren? Hoe komt het, dat de nesten zoo moeilijk gevonden worden?

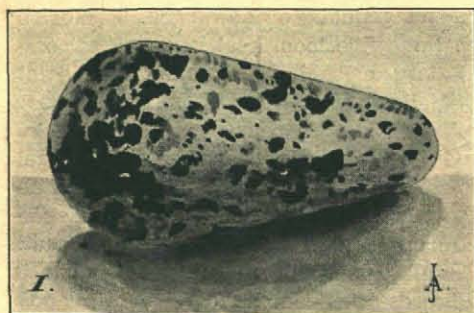
De eerste vraag is al heel gauw te beantwoorden.

Ik lees wel hier en daar van het arriveeren der kieviten in Februari en een blijven tot October, maar bij ons in den Achterhoek van Gelderland is dat niet waar. We zien ze hier ongeveer half Maart voor 't eerst en half Augustus is er al geen enkele meer te ontdekken. Waar ze dan blijven? Gebrek aan voedsel jaagt ze zeker niet weg, want de moerassige weilanden zitten dan nog vol slakken en ander »ontuig«.

Over het nest las ik wel, dat ze dat in een oogenblik klaar hebben, kort vóór ze 't ei leggen. Dat klopt niet met de gewoonten van de Geldersche kieviten. Die arbeiden geruimen tijd aan 't nest. Duidelijk merkt ge, dat het z'n voltooiing nadert, maar 't gaat langzaam. De vogels doen er een heelen tijd over. Wilt ge een voorbeeld? Dit jaar vond ik op 26 Maart in een weide 2 kuiltjes, waaraan duidelijk te merken was, dat ze door vogels waren gemaakt. De krabben der vogelpootjes waren zeer goed waarneembaar. Den volgenden dag was aan het eerste *iets* meer gedaan. ('t Andere bleef zooals 't was). Den 28sten Maart lagen er 2 strootjes in en zagen we 2 kieviten in de weide: een mooi zwart mannetje en een valer wijfje. (Dit laatste alleen te constateeren door den kijker). Op 29 Maart was de toestand nog zoo. Den 2en April iets meer strootjes. Zoo bleef de toestand ongeveer tot 11 April. Mijn aantekeningen vermelden nu, dat het kuiltje »erg mooi« was. Zóó mooi zijn de kuiltjes, welke we steeds in 't oog blijven houden en waarin dan ook weldra het eerste ei ligt. In dit geval lag dat er eerst op 16 April.

Vroeger verbeeldde we ons, dat de kievitsnesten nooit dicht aan 't water werden gemaakt. Dat was in den tijd toen ik in de Noord-Hollandsche of Texelsche polders nog tot het gilde der eierroovers behoorde.

Hier vind ik de nesten aan het water, op het uiterste randje van een sloot, midden op de wei, op een heuvel midden in het moerasland, kortom, zoowat overal. Er is geen regel voor te geven.

Tweemaal vond ik in 1910 eieren in een nest, waarin er vroeger al 4 gelegd waren, in een oud nest dus.

Den 30sten April haalde een boer 4 eieren uit een nest; den 10en Mei vond ik in hetzelfde nest 3 eieren.

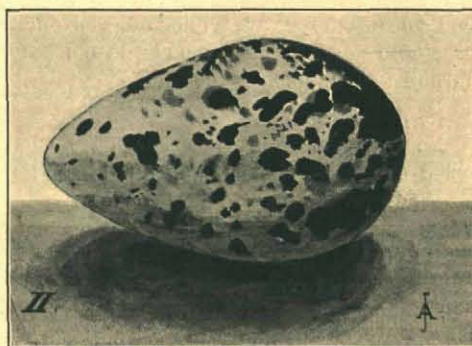
In het nest, waarvan ik reeds meldde, dat 't 16 April het eerste ei bevatte (18 April, 't 2e, 19 April 't 3e) en dat op 20 April leeg was, werd den 16den Mei weer een ei gelegd, 18 Mei 't 2e, 19 het 3e en het laatste op 20 Mei. De jongen kwamen 13 Juni uit. Beide nesten

lagen op een gemakkelijk te vinden plaats, zoodat vergissen buitengesloten is.

Het is niet gemakkelijk, te constateeren hoeveel maal een vogel, die beschikking heeft over z'n vrijheid, een broedsel eieren legt. Om dat te kunnen doen, moet men de zekerheid hebben, dat men met denzelfden vogel te doen heeft, wat men o.a. vrij zeker kan vermoeden, als in den omtrek geen soortgenooten voorkomen, of als de vogel eieren legt, die opvallend van het gewone type afwijken. Ik was dit jaar zoo gelukkig die beide toevallige omstandigheden vereenigd te zien. Dit was op 22 April 1910.

Ver van de terreinen, waarop ik gewoonlijk m'n waarnemingen deed, zag ik, toen ik eens rondwaalde om botanische ontdekkingen te doen, een kievitpaar, dat me al heel gauw verraadde, dat het eieren had, en na eenig zoeken vond ik er 4. De eieren hadden echter een zeer bijzonderen vorm. Ze waren alle vier zeer spits en de doorsnede kon het best geteekend worden met 2 rechte lijnen en 2 halve cirkels (fig. 1). Ter vergelijking fig. 2, een »normale« kievitseï. Ik besloot ze op te nemen en eens te zien, of de vogels me een tweede nest wilden maken. Dagelijks bezocht ik het veld en zag, dat ze er nog altijd waren. Den 30sten April lag er al weer een ei, 1 Mei het tweede, 3 Mei 't 3e. Toen ik er den 4en Mei heen ging, vond ik op den weg doppen van kievitseieren. Ik zag onmiddellijk, dat het de bewuste waren, zóó goed kenbaar waren ze en jawel, hoor, 't nest was leeg. De eitjes waren blijkbaar open getikt en leeggeslorpt, want de schalen waren maar weinig beschadigd. Goede raad was duur! Daar zag ik iets verder een paar boerenjongens, die erg veel schik hadden, toen ze mij bij 't leege nest zagen. Ik begreep, dat dit de roovers waren, én hieruit én uit de omstandigheid, dat van den inhoud der eieren iets op den weg gemorst was en dit nog niet in het zand was getrokken, maakte ik op, conclusie, dat de roof pas was geschied en dat de vogels nog niets daarvan hadden gemerkt. Ik vulde nu een der doppen met nat zand, schoof een ander er netjes overheen en legte dit geconstrueerde imitatie-ei in het nest. Den volgende morgen lag het 1e ei er bij. Weer nam ik ze toen weg en wachtte in spanning enkele dagen of de vogels ook zouden vertrekken. Neen, ze bleven en ziedaar, weldra bemerkte ik, dat ze weer eieren hadden, doch ik kon ze niet vinden. Blijkbaar namen de vogels hun maatregelen nu buitengewoon secuur.

Verschillende omstandigheden beletten me er weer heen te gaan voor den 25 Mei. In m'n aantekeningen staat: »Vandaag 25 Mei wil ik de zaak der spitse eierenleggers toch beslist hebben. Om half 12 ben ik in de wei, ik zoek, doch vind niets. In de nabijheid is een

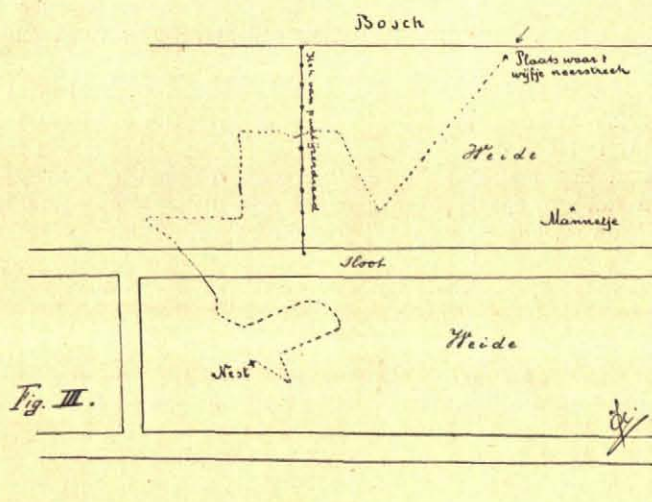
heuvel met struikgewas. Daarheen ga ik en wacht nu geduldig op de dingen, die komen zullen. Om 12 uur komen de vogels weer in de wei. Het wijfje loopt heel lang en heel omzichtig, terwijl 't mannetje geducht uitkijkt. Ter illustratie geef ik hier een tekening (één uit de vele, die ik maakte) van den weg, welke een kievit aflegt, als hij op weg is naar het nest. In dit geval vloog het mannetje eerst boven de wei, duikelde een paar maal onder allerlei geschreeuw om, tot 't wijfje over 't bosch kwam aanvliegen (zie fig. 3). Om 12.20 is de vogel nog niet op het nest, doch ik begin nu toch te begrijpen waar dit zoowat ligt. Alevel, ik heb geen tijd meer en verwijder me. Om 2 uur ben ik er weer en vind het nest met 4 van diezelfde spitse eieren. Ergo; de kievit broedt wel 3 maal. Den 12en Juni kwamen de jongen uit. Rekenen we nu 24 dagen broedtijd, dan was het 4e ei 19 Mei gelegd en dus het eerste 5 dagen eerder of 14 Mei. Na het uithalen van het 2e broedsel hadden de vogels dus 9 dagen gewacht met leggen. Dit klopt geheel met vele andere observaties, welke ik daaromtrent deed: tusschen de beide broedsels verlopen telkens 7 à 10 dagen.

En nu de mimricry. Ik zal 't maar gauw zeggen: daar geloof ik niet veel van. Zeker, de eieren komen in kleur veel overeen met den bodem waarop ze liggen; en dat is soms zeer sterk. Ik heb wel eens een klas van 16 jongens een half uur laten zoeken naar een kievitsnest op een terrein van 2 à 3 Hectaren. We spraken af, dat wie 't nest vond, niets zou zeggen

en gewoon zou doorzoeken alsof hij niets gevonden had. Toen 't half uur om was, waren er maar 2, die 't wisten. Zelf had ik 't volgende: ik vond op een zeer bemost gedeelte eener wei 4 eieren, waarvan ik er een opnam om in het slootje, dat geen 10 Meter er af was, te probeeren of de eieren al wat bebroed waren. Toen ik het ei weer bij de andere zou leggen, kon ik het nest eerst niet terugvinden en heb er zeker wel 10 minuten naar gezocht. Maar daar tegenover staat, dat ik ook wel eieren vond, die men van verre al moest zien, dat de vogels, door het langzamerhand vullen van het nest met stroo, de eieren juist meer zichtbaar maakten, dat ik donkere eieren vond op lichten grond en omgekeerd, dat ik allerlei soorten vond in dezelfde wei, onder allerlei omstandigheden. Dat dus de vogels zich bij het leggen der eieren zouden regelen naar de omstandigheden van den bodem, zooals wel beweerd wordt, daaraan kan ik geen geloof slaan.

En nu, hoe komt het, dat de nesten zoo moeilijk gevonden worden en leeken op dit gebied er zelden of nooit een ontdekken? Dat komt door de tactiek der vogels.

Wanneer we op een terrein komen, waar kieviten een nest hebben, dan heeft het mannetje ons gewoonlijk het eerst en dan al heel gauw, in de gaten. Dat vliegt onmiddellijk op, onder waarschuwend geschreeuw. Hij duikelt in de lucht om en om en leidt zoo de aandacht van 't wijfje af, dat ondertusschen haastig van het nest wandelt en eerst opvliegt als het 100 of meer meters heeft gekuierd. De leek merkt dat opvliegen niet eens: Die is al druk aan 't zoeken op de plaats, waar 't mannetje opvloog, maar aangezien dat altijd ver van 't nest

gebeurt, vindt men gewoonlijk niets. De ervarers zoeken is wel wijzer. Die denkt dadelijk als 't mannetje opvliegt: dat's nummer één en tracht nu nummer twee te ontdekken. En nu van tweeën één: of hij ziet den vogel loopen of hij ziet hem opvliegen en begint nu al een eind van te voren te zoeken. Vandaan z'n meerder succes.

Dat ten slotte in een vlakken Hollandschen polder de gelegenheid om deugdelijk de vogels te observeeren veel minder gunstig is dan in onze streken met de vele boschjes en heuvels tusschen en in het moerassige land, is zeker wel de voornaamste reden waardoor men daar niet zooveel van de vogels kan zien dan hier uw onderdanige dienaar.

Ambt Doetinchem.

A. JOMAN.

MIJNE BENTHEIMSCHE RINGSLANG.

AAR aanleiding van het artikeltje van den heer J. Boonstra in afl. 9, vorige jrg. van *D. L. N.* over de Ringslang, gevoel ik mij genoodzaakt eenige mijner ervaringen mede te deelen. Daar ik slechts eenige jaren op *D. L. N.* geabonneerd ben, ben ik niet bekend met den inhoud van den eersten en vierden jaargang en heb het dan ook in het geheel niet als eene bijzonderheid beschouwd, dat mijne slang padden eet, wel is het mij gebleken, dat ze er dol op is. Tevens maak ik van de gelegenheid gebruik eenige meerdere bijzonderheden van mijne slang te vertellen.

Verleden jaar ving ik haar op den eersten Augustus in het Bentheimer bosch, onder de vergroeide oude hagebeuken, gelijkende op geesten in allerlei grillige gedaanten, met lange armen, zoo goed beschreven door den heer Heimans in *D. L. N.* (zie deel XII bl. 61). Den volgenden dag werd ze zeer prozaisch, in een sigarenkistje gepakt, vanuit Oldenzaal weggestuurd naar Amsterdam, naar een vriend, die er in mijne afwezigheid voor mocht zorgen.

Den eersten tijd was ze erg wild en verspreide maar al te dikwijls haar minder welriekende geuren, doch dit verleerde zij spoedig en laat nu al rustig met zich spelen. Toch sist zij telkens, wanneer het deksel opengaat. Zoo mak is ze ook nog niet, of ze zal elke gelegenheid tot ontsnappen aangrijpen. Dit heeft ze al enkele malen getracht. Handig kan zij tegen de 55 c.M. hooge zijkant op gaan staan, haar kop over den rand leggen en er zich met groote krachtsinspanning overheen wurmen. Verscheidene malen heb ik haar in het grasperk in den tuin laten kruipen. In vlugge kronkels slingert zij zich dan door het hooge gras, nu en dan even rustend, het kopje er boven uitstekend, terwijl het gespleten tongetje onophoudelijk in beweging is. Een enkele maal gebeurde het, dat ik haar uit het oog had verloren, maar na eenigen tijd vond ik haar weer terug; ze was ongemerkt het pad overgestoken en zat daar onder de struiken bij de tuinschutting. Hier kon zij gelukkig niet doorheen en liet zich gewillig vangen. Een anderen keer was zij plotseling verdwenen, nergens was ze te vinden. Ik zocht den geheelen tuin door, maar zij was en bleef weg. Eindelijk vond ik haar weer op dezelfde plaats, waar ik haar het laatst gezien had. Toen ik haar wilde pakken, vluchtte ze tusschen de stengels van een heester, waar zij zich zoo netjes oprolde, dat het mij niets verwonderde, dat ik haar schuilplaats niet ontdekt had.

Spoedig legde zij een 15tal eieren, die echter niet uitkwamen, maar verschrompelden. Kleine, naakte slakjes wisten de rest wel op te ruimen, zoodat er enkel de leerachtige, taaie schalen overbleven.

Half September vervelde ze voor het eerst. De huid scheurt los bij den kop en wordt in haar geheel binnenstebuiten afgestroopt. In de natuur heb ik wel hemden zonder kop gevonden, maar bij dit was de kop er aan blijven zitten. Vooral de heldere circelronde oogschubben komen mooi uit.